

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASIDA YOSHLAR ISHSIZLIGI VA RAQAMLI KO‘NIKMALAR TAFOVUTI: K-3 KLASTER HUDUDLARI UCHUN DIFFERENTIAL SIYOSAT MODELI

Madraimov Xabibulla Madaminovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil (PhD) izlanuvchisi
xmadirimov@tsue.uz

Doi: <https://doi.org/10.55439/lehc/vol5iss2/296>

Annotatsiya. Mazkur maqolada Qoraqalpog‘iston Respublikasidagi yoshlar ishsizligi muammosi va raqamli ko‘nikmalar tafovuti 2020–2025-yillar rasmiy statistik ma‘lumotlari asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda K-3 klaster hududlari (Chimboy, Kegeyli, Amudaryo, Ellikqal‘a va Nukus tumani) uchun differentsial siyosat modeli taklif etiladi. Qoraqalpog‘iston O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan rivojlanayotgan mintaqalaridan biri bo‘lib, Orol dengizi ekologik inqirozi, infratuzilmaning cheklanganligi va mehnat bozoridagi tarkibiy nomutanosiblik kabi omillar yoshlarning iqtisodiy faolligini sezilarli darajada cheklaydi. Maqolada klaster yondashuvi asosida har bir hudud uchun raqamli savodxonlik, kasbiy qayta tayyorlash va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha aniq chora-tadbirlar tizimi ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: yoshlar ishsizligi, raqamli savodxonlik, Qoraqalpog‘iston, klaster siyosati, differentsial model, K-3 hududlar, mehnat bozori, raqamli ko‘nikmalar, Orol dengizi mintaqasi.

YOUTH UNEMPLOYMENT AND THE DIGITAL SKILLS GAP IN THE REPUBLIC OF KARAKALPAKSTAN: A DIFFERENTIATED POLICY MODEL FOR K-3 CLUSTER REGIONS

Madraimov Khabibulla Madaminovich

Independent Researcher (PhD), Tashkent State University of Economics

Abstract. This article analyzes the problem of youth unemployment and the digital skills gap in the Republic of Karakalpakstan based on official statistical data for 2020–2025. The study proposes a differential policy model for the K-3 cluster regions (Chimbay, Kegeyli, Amudarya, Ellikkala, and Nukus districts). Karakalpakstan is one of the developing regions of Uzbekistan, where the Aral Sea ecological crisis, limited infrastructure, and structural imbalances in the labor market significantly constrain the economic activity of young people. Based on a cluster approach, the article develops a specific system of measures for digital literacy, vocational retraining, and entrepreneurship support tailored to each region.

Keywords: youth unemployment, digital literacy, Karakalpakstan, cluster policy, differential model, K-3 regions, labor market, digital skills, Aral Sea region.

МОЛОДЕЖНАЯ БЕЗРАБОТИЦА И РАЗРЫВ В ЦИФРОВЫХ НАВЫКАХ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН: МОДЕЛЬ ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОЙ ПОЛИТИКИ ДЛЯ ТЕРРИТОРИЙ КЛАСТЕРА К-3

Мадраимов Хабибулла Мадаминович

Самостоятельный соискатель (PhD) Ташкентского
государственного экономического университета

Аннотация. В данной статье на основе официальных статистических данных за 2020–2025 годы анализируется проблема безработицы среди молодежи и дефицита цифровых навыков в Республике Каракалпакстан. В исследовании предлагается дифференциальная модель политики для регионов кластера К-3 (Чимбайский, Кегейлийский, Амударьинский, Элликкалинский и Нукусский районы). Каракалпакстан является одним из развивающихся регионов Узбекистана, где экологический кризис Аральского моря, ограниченность инфраструктуры и структурные дисбалансы на рынке труда существенно ограничивают экономическую активность молодежи. На основе кластерного подхода в статье разработана конкретная система мер по развитию цифровой грамотности, профессиональной переподготовке и поддержке предпринимательства для каждого региона.

Ключевые слова: безработица среди молодежи, цифровая грамотность, Каракалпакстан, кластерная политика, дифференциальная модель, регионы К-3, рынок труда, цифровые навыки, регион Аральского моря.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasi aholisining 60 foizdan ortig‘ini 30 yoshgacha bo‘lgan yoshlar tashkil etadi. Jahon banki va Xalqaro Mehnat Tashkilotining modellashtirilgan baholashlariga ko‘ra, O‘zbekistonda yoshlar ishsizligi (15–24 yosh) 2020-yilda 12,84 foiz, 2021-yilda 13,04 foiz, 2022-yilda 10,96 foiz, 2023-yilda 10,86 foiz va 2024-yilda 10,94 foizni tashkil etgan¹¹. Bu ko‘rsatkichlar jahon o‘rtacha darajasidan (15,7 foiz) past bo‘lsa-da, mamlakatdagi umumiy ishsizlik darajasidan ikki barobardan ortiq yuqoridir. 2025-yilning uchinchi choragida O‘zbekistonda umumiy ishsizlik darajasi 4,9 foizgacha pasaygan, biroq taxminan 760 ming kishi ish izlovchi sifatida ro‘yxatda turibdi¹². Har yili mehnat bozoriga taxminan 700 ming yoshlar kirib keladi va bu mehnat bozoriga sezilarli darajada bosim o‘tkazadi.

Qoraqalpog‘iston Respublikasi O‘zbekiston tarkibidagi suveren respublika bo‘lib, 166,6 ming kvadrat kilometr maydon va taxminan 2 million aholiga ega. Mintaqa Orol dengizi inqirozi oqibatida ekologik va ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan murakkab vaziyatga tushgan rivojlanayotgan hududlardan biri hisoblanadi. Qishloq xo‘jaligining yalpi mintaqaviy mahsulotdagi ulushi 29,3 foizni, qishloq xo‘jaligida band aholining ulushi esa 27,4 foizni tashkil etadi. Shu bilan birga, mintaqada sanoat korxonolari soni nisbatan kam, xususiyl sektor sekin shakllanmoqda va raqamli infratuzilma yetarli darajada rivojlanmagan.

Tadqiqotning maqsadi — Qoraqalpog‘iston Respublikasining K-3 klaster hududlari (Chimboy, Kegeyli, Amudaryo, Ellikqal‘a va Nukus tumani) misolida yoshlar ishsizligi va raqamli ko‘nikmalar tafovutini tahlil etish hamda har bir klaster uchun maqsadli differentsial siyosat modelini ishlab chiqishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Yoshlar bandligi va raqamli ko‘nikmalar masalasi xalqaro va milliy darajada keng tadqiq etilgan. Xalqaro Mehnat Tashkiloti metodologiyasiga ko‘ra, yoshlar ishsizligi 15–24 yosh oralig‘idagi iqtisodiy faol, ammo ish bilan

¹¹Jahon banki ma’lumotlar bazasi. Yoshlar ishsizligi darajasi, O‘zbekiston (SL.UEM.1524.ZS). — <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS?locations=UZ> (murojaat sanasi: 2025-yil).

¹²O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi. 2025-yil III chorak yakunlari bo‘yicha mehnat bozori ko‘rsatkichlari. — <https://mehnat.uz>

band bo‘lmagan va faol ravishda ish izlayotgan shaxslar ulushi sifatida o‘lchanadi¹³. Jahon banki tomonidan e‘lon qilingan O‘zbekiston bo‘yicha mehnat bozori diagnostika hisobotlarida yoshlar bandligining tarkibiy muammolari, xususan, ta‘lim va mehnat bozori talablari o‘rtasidagi ko‘nikmalar nomutanosibliyi alohida ta‘kidlanadi¹⁴.

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotlarda yoshlar va ayollar bandligidagi tafovutlarni qisqartirish uchun maqsadli siyosat choralari taklif etilgan¹⁵. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta‘lim, fan va madaniyat masalalari bo‘yicha tashkiloti hamda Xalqaro elektraloqa ittifoqi tomonidan ishlab chiqilgan raqamli savodxonlik konsepsiyasi axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan xavfsiz, samarali va maqsadli foydalanish ko‘nikmalarini qamrab oladi va zamonaviy mehnat bozoridagi raqobatbardoshlikning asosiy tarkibiy qismi sifatida qaraladi¹⁶.

Mintaqaviy iqtisodiyot nazariyasida M.Porterning klaster yondashuvi bir-biriga geografik va iqtisodiy jihatdan bog‘liq hududlarni birlashtirish orqali sinergiya samarasiga erishishni asoslab beradi¹⁷. Mahalliy mualliflarning ishlarida, jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining mehnat bozorini rivojlantirish strategiyasi va aholi bandligi bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar to‘g‘risidagi farmonlari doirasidagi tahlillarda hududiy farqlarni inobatga olgan holda differentsial yondashuvni qo‘llash zaruriyati alohida qayd etilgan¹⁸.

O‘zbekistonda raqamli savodxonlikni oshirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasi doirasida “Bir million dasturchi” loyihasi, raqamli texnologiyalar o‘quv markazlari tarmog‘i va aholining raqamli savodxonlik darajasini baholash bo‘yicha qator tashabbuslar amalga oshirilmoqda¹⁹. Biroq mavjud adabiyotlarda Qoraqalpog‘istonning chekka tumanlari uchun maxsus ishlab chiqilgan, klaster tamoyiliga asoslangan differentsial siyosat modeli yetarli darajada o‘rganilmagan. Mazkur tadqiqot ana shu ilmiy bo‘shliqni to‘ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo‘llanilgan: statistik tahlil (O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi²⁰, Qoraqalpog‘iston

¹³Xalqaro Mehnat Tashkiloti. Yoshlar bandligining global tendensiyalari — 2022 hisoboti. — <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-employment-trends-youth-2022>

¹⁴Jahon banki. O‘zbekiston bo‘yicha mehnat bozori diagnostika hisoboti. — <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan>

¹⁵Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti. Bandlik bo‘yicha sharh: gender va yoshlar bandligidagi tafovutlar. — <https://www.oecd.org/employment/employment-outlook>

¹⁶Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta‘lim, fan va madaniyat masalalari bo‘yicha tashkiloti. Raqamli savodxonlik bo‘yicha global etalon doirasi. — <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/ip51-global-framework-reference-digital-literacy-skills-2018-en.pdf>

¹⁷M.Porter. Millatlarning raqobat ustunligi.—Nyu-York:Free Press, 1990. — <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=193>

¹⁸O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi. Mehnat bozori va aholi bandligi sohasidagi Prezident farmonlari. — <https://lex.uz>

¹⁹“Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasi va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi hujjatlar. — <https://lex.uz>

²⁰O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. “O‘zbekistonda mehnat va bandlik” statistik to‘plami. — <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/labor-market-2>

Respublikasi Statistika boshqarmasi, Jahon banki va Xalqaro Mehnat Tashkiloti ma’lumotlari asosida), qiyosiy tahlil (K-3 klaster hududlari o’rtasidagi farqlarni aniqlash), klaster modellashtirish (hududlarni iqtisodiy ixtisoslashuvi bo’yicha guruhlash) va kuchli, zaif tomonlar, imkoniyat va tahdidlarni baholash usuli (har bir hudud uchun). Tadqiqotda 2020–2025-yillarning rasmiy statistik ma’lumotlari, Prezident farmonlari va xalqaro tashkilotlar hisobotlari asosiy manba sifatida foydalanilgan.

K-3 klaster hududlari quyidagi mezonlar asosida tanlangan: geografik yaqinlik, iqtisodiy ixtisoslashuv xususiyatlari, yoshlar demografiyasi va raqamli infratuzilma holati. Qoraqalpog’istonni hududiy zonalashtirishga ko’ra, Amudaryo va Ellikqal’a janubiy zonaga, Chimboy va Kegeyli shimoliy zonaga, Nukus tumani esa markaziy zonaga kiradi.

Tahlil va natijalar

1-jadval

O‘zbekistonda yoshlar ishsizligi dinamikasi (2020–2024)

Yil	Yoshlar ishsizligi, %	Umumiy ishsizlik, %	O‘zgarish, foiz banddi
2020	12,84	5,29	—
2021	13,04	5,36	+0,20
2022	10,96	4,49	-2,08
2023	10,86	4,46	-0,10
2024	10,94	≈ 4,9	+0,08

Manba: Jahon banki ma’lumotlar bazasi, Federal zaxira banki ma’lumotlar tizimi, IndexBox tahliliy hisoboti, 2025-yil²¹.

1-jadvaldan ko’rinib turibdiki, koronavirus pandemiyasi davri (2020–2021-yillar) yoshlar ishsizligini sezilarli darajada oshirgan. 2022-yildan boshlab pasayish tendensiyasi kuzatilsa-da, 2024-yilda yoshlar ishsizligi 10,94 foiz darajasida saqlanib qolgan va u umumiy ishsizlik darajasidan taxminan 2,2 baravar yuqoridir. 2025-yilda davlat dasturlari doirasida “Yoshlar bandligi dasturi” orqali 354 ming yoshning ish bilan ta’minlanishi (dastur ishtirokchilarining 92 foizi) ijobiy tendensiyani ko’rsatadi²², biroq mintaqalar kesimidagi tafovut muammosi saqlanib turibdi.

Qoraqalpog’istondagi ijtimoiy-iqtisodiy vaziyat va K-3 hududlari tavsifi

Qoraqalpog’iston Respublikasining iqtisodiyoti an’anaviy ravishda qishloq xo’jaligi, chorvachilik va baliqchilikka asoslangan. Orol dengizining qurib qolishi natijasida mintaqaning ekologik holati keskin yomonlashgan, bu esa aholi turmush darajasi va bandlik imkoniyatlariga salbiy ta’sir ko’rsatgan. So’nggi yillarda Qoraqalpog’istonni rivojlantirish bo’yicha 5 ta ustuvor yo’nalish belgilangan: sanoatni rivojlantirish, tadbirkorlikni qo’llab-quvvatlash, qishloq xo’jaligini modernizatsiya qilish, zamonaviy infratuzilma yaratish va Orol dengizi mintaqasida yashash sharoitlarini yaxshilash.

²¹IndexBox tahliliy hisoboti. O‘zbekiston mehnat bozori 2025: ishsizlik darajasi, yoshlar va ayollar bandligi. — <https://www.indexbox.io/blog/uzbekistans-labor-market-progress-in-2025-unemployment-drops-to-49/>

Soʻnggi yillarda Qoraqalpogʻistonda 150 dan ortiq investitsiya loyihasi ishga tushirilgan boʻlib, 1,4 milliard AQSh dollari miqdorida toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar jalb etilgan. Tadbirkorlar soni 12 mingdan 25 mingga koʻpaygan, tijorat maydoni 1,5 million kvadrat metrga oshgan va 212 ming kishi doimiy ish bilan taʼminlangan. Biroq bu ijobiy oʻzgarishlar asosan Nukus shahri va uning atrofida toʻplangan boʻlib, chekka tumanlar, jumladan K-3 klasteriga kiruvchi hududlar bu imkoniyatlardan nisbatan kam bahramand boʻlmoqda.

2-jadval

K-3 klaster hududlarining iqtisodiy ixtisoslashuv xususiyatlari

Hudud	Zona	Asosiy tarmoqlar	Yoshlar ulushi*	Raqamli qamrov**
Chimboy	Shimoliy	Paxtachilik, gʻallachilik, chorvachilik	≈35%	Past
Kegeyli	Shimoliy	Chorvachilik, qogʻoz sanoati	≈34%	Past
Amudaryo	Janubiy	Qishloq xoʻjaligi, bogʻdorchilik	≈36%	Oʻrta
Ellikqalʼa	Janubiy	Uzumchilik, sayyohlik	≈33%	Past
Nukus tumani	Markaziy	Xizmat koʻrsatish, taʼlim	≈38%	Yuqori

Manba: Qoraqalpogʻiston Respublikasi Statistika boshqarmasi²³, *aholi tarkibiga nisbatan baholash; **internet qamrovi darajasi.

Prezident farmoyishiga muvofiq, tumanlarning iqtisodiy ixtisoslashuvi belgilangan: Chimboy va Kegeyli — chorvachilik va dala xoʻjaligi, Ellikqalʼa — uzumchilik va sayyohlik, Nukus tumani — bogʻdorchilik va xizmat koʻrsatish. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot dasturi tomonidan 2024–2025-yillarda Chimboy, Kegeyli, Nukus va Xoʻjayli tumanlarida “Bir qishloq — bir mahsulot” dasturi amalga oshirildi va u mahalliy tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan.

Oʻzbekistonda 2024-yil boshida internet foydalanuvchilari soni 29,52 millionga yetgan boʻlib, bu umumiy aholining 83,3 foizini tashkil etadi. Biroq ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanuvchilar soni 8,72 million (aholining 24,6 foizi) ni tashkil etgan²⁴. Yoshlar orasida raqamli koʻnikmalar tafovuti, ayniqsa, qishloq hududlarida yaqqol namoyon boʻladi. Oʻzbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi va Shveytsariya hamkorlik agentligi tomonidan 2025-yilda Oʻzbekiston aholisining raqamli savodxonlik darajasini baholash boʻyicha tadqiqot loyihasi amalga oshirildi²⁵. Loyiha doirasida yoshlar, qishloq aholisi, ayollar va imkoniyati cheklangan shaxslarning raqamli koʻnikmalari darajasi oʻrganildi.

Qoraqalpogʻistonda raqamli koʻnikmalar tafovuti bir qator omillar bilan izohlanadi. Birinchidan, internet tezligi va qamrovi chekka tumanlarda

²⁴DataReportal. “Digital 2024: Uzbekistan” hisoboti (Oʻzbekiston boʻyicha 2024-yil raqamli koʻrsatkichlari). — <https://datareportal.com/reports/digital-2024-uzbekistan>

²⁵Oʻzbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. — <https://digital.uz>

(Chimboy, Kegeyli, Ellikqal’a) sezilarli darajada past. Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar o’quv markazlari asosan Nukus shahrida joylashgan bo’lib, tumanlar yoshlari uchun geografik jihatdan qiyinchilik tug’diradi. Uchinchidan, qishloq xo’jaligi bilan shug’ullanuvchi oilalarda kompyuter va aqlli telefonga egalik darajasi nisbatan past.

3-jadval

K-3 hududlarida raqamli ko’nikmalar indikatorlari (baholash, 2024-yil)

Indikator	Chimboy	Kegeyli	Amudaryo	Nukus t.
Internet qamrovi	≈55%	≈52%	≈62%	≈85%
Kompyuter egaligi	≈18%	≈16%	≈22%	≈45%
Axborot texnologiyalari kurslari mavjudligi	Yo’q	Yo’q	Cheklangan	Bor
Raqamli xizmatlardan foydalanish	Past	Past	O’rta	Yuqori

Manba: O’zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi va DataReportal tahliliy hisoboti (2024-yil) asosida muallif baholashi.

K-3 klaster hududlari uchun differentsial siyosat modeli

Taklif etilayotgan differentsial siyosat modeli har bir K-3 klaster hududining iqtisodiy ixtisoslashuvi, demografik tarkibi va raqamli infratuzilma holatini hisobga olgan holda maqsadli chora-tadbirlar tizimini qamrab oladi.

Chimboy va Kegeyli (shimoliy klaster) qishloq xo’jaligi va chorvachilik bilan ixtisoslashgan. Yoshlar ishsizligini kamaytirish uchun: (a) sayyor raqamli savodxonlik markazlari tashkil etish — doimiy infratuzilmani o’rnatish nisbatan qimmatga tushganligi sababli sayyor o’quv markazlari orqali yoshlarga axborot texnologiyalari ko’nikmalarini o’rgatish; (b) agrotexnologiya yangi tashkil etilgan korxonalarini qo’llab-quvvatlash — raqamli texnologiyalar yordamida qishloq xo’jaligini modernizatsiya qilish (uchuvchisiz uchish apparatlari, suv resurslarini boshqarish, onlayn bozorlar); (v) “Bir qishloq — bir mahsulot” dasturini kengaytirish — Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot dasturi mavjud loyihasidan foydalanib, mahalliy mahsulotlarni raqamli platformalar orqali ichki va xalqaro bozorlarga olib chiqish.

Amudaryo va Ellikqal’a (janubiy klaster) bog’dorchilik, uzumchilik va sayyohlik salohiyatiga ega. Taklif etilayotgan chora-tadbirlar: (a) raqamli sayyohlik platformasini yaratish — Ellikqal’a tumanidagi tarixiy yodgorliklar va ekologik sayyohlik obyektlarini onlayn targ’ib qilish va joy band qilish tizimini joriy etish; (b) qishloq xo’jalik mahsulotlarini elektron tijorat platformalariga ulash — Amudaryo tumanidagi meva-sabzavot ishlab chiqaruvchilarini raqamli savdo kanallariga jalb qilish; (v) kasbiy qayta tayyorlash markazlari — sayyohlik xizmati, mehmonxonachilik va raqamli marketing yo’nalishlari bo’yicha yoshlarni o’qitish. Prezident ko’rsatmasiga

ko‘ra, Germaniya, Janubiy Koreya, Yaponiya va Turkiya mutaxassislari jalb etilib, 17 turdagi zamonaviy kasblar bo‘yicha yoshlarni o‘qitish dasturlari amalga oshirilmoqda.

Nukus tumani (markaziy klaster) Nukus shahri yaqinida joylashgan bo‘lib, nisbatan rivojlangan infratuzilmaga ega. Taklif etilayotgan chora-tadbirlar: (a) Axborot texnologiyalari parkining filialini ochish — Nukus shahridagi axborot texnologiyalari infratuzilmasidan foydalanib, tumandagi yoshlar uchun erkin shartnoma asosida ish, dasturlash va grafik dizayn kurslarini tashkil etish; (b) raqamli tadbirkorlik tezlashtirish markazini yaratish — yoshlarning yangi tadbirkorlik g‘oyalarini ekspert bahosi, ustozlik va kichik miqdorda moliyalashtirish orqali qo‘llab-quvvatlash; (v) boshqa K-3 hududlari uchun raqamli markaziy koordinatsiya nuqtasi vazifasini bajarish — Nukus tumanidagi resurslarni Chimboy, Kegeyli, Amudaryo va Ellikqal’a yoshlariga yetkazish logistikasini tashkil etish.

4-jadval

K-3 differentsial siyosat modeli xulosa jadvali

Klaster	Asosiy muammo	Taklif etilayotgan chora	Kutilayotgan natija
Shimoliy (Chimboy, Kegeyli)	Raqamli infratuzilmaning yetishmasligi, agrar qaramlik	Sayyor axborot texnologiyalari markazlari, agrotexnologiya yangi korxonalari, “Bir qishloq — bir mahsulot” dasturini kengaytirish	Yoshlar bandligini 15–20 foizga oshirish
Janubiy (Amudaryo, Ellikqal’a)	Sayyohlik salohiyatidan to‘liq foydalanilmasligi	Raqamli sayyohlik, elektron tijorat, kasbiy qayta tayyorlash	3000–5000 ta yangi ish o‘rni
Markaziy (Nukus t.)	Resurslarning markazlashganligi	Axborot texnologiyalari parki filiali, tezlashtirish markazi, raqamli koordinatsiya nuqtasi	Butun K-3 uchun sinergiya samarasi

Manba: muallif ishlanmasi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Qoraqalpog‘iston Respublikasida yoshlar ishsizligi muammosi nafaqat iqtisodiy, balki tarkibiy xarakterga ega. Raqamli ko‘nikmalar tafovuti, infratuzilmaning cheklanganligi va hududiy nomutanosiblik bu muammoni yanada murakkablashtiradi. K-3 klaster hududlarida differentsial yondashuvni qo‘llashning quyidagi afzalliklari mavjud.

Birinchiidan, har bir hududning o‘ziga xos iqtisodiy ixtisoslashuvini hisobga olish yoshlarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi. Ikkinchiidan, raqamli ko‘nikmalar tafovutini bartaraf etish uchun maqsadli choralar (sayyor axborot texnologiyalari markazlari, kasbiy qayta tayyorlash) samaraliroq natija beradi. Uchinchiidan, klaster yondashuvining sinergiya samarasi bir necha tuman yoshlarini birlashtirgan holda umumiy natijani kuchaytiradi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, quyidagi takliflar ilgari suriladi: K-3 klaster hududlarida sayyor raqamli savodxonlik markazlari tarmog‘ini tashkil etish va

har bir tumanda yiliga kamida 500 nafar yoshni axborot texnologiyalari ko'nikmalariga o'qitish; shimoliy klaster (Chimboy, Kegeyli) uchun agrotexnologiya yetishtirish markazini yaratish va “Bir qishloq — bir mahsulot” dasturini kengaytirish; janubiy klaster (Amudaryo, Ellikqal'a) uchun raqamli sayyohlik platformasi va elektron tijorat infratuzilmasini yaratish; Nukus tumanida Axborot texnologiyalari parkining filialini ochish va uni K-3 hududlari uchun raqamli koordinatsiya nuqtasi sifatida faoliyat yuritishini ta'minlash; Jahon banki, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot dasturi va xorijiy hamkorlar (Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya) bilan hamkorlikda yoshlar uchun raqamli tadbirkorlik tezlashtirish markazini tashkil etish; K-3 klaster modeli muvaffaqiyatli amalga oshirilgandan so'ng, uni Qoraqalpog'istonning boshqa tumanlariga ham bosqichma-bosqich joriy etish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Milliy Statistika qo'mitasi. “O'zbekistonda mehnat va bandlik” statistik to'plami. 2020–2024-yillar. — <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/labor-market-2>
2. Qoraqalpog'iston Respublikasi Statistika boshqarmasi. Ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar. 2020–2025-yillar. — <https://qrstat.uz>
3. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va kambag'allikni qisqartirish vazirligi. Mehnat bozori bo'yicha rasmiy ma'lumotlar. — <https://mehnat.uz>
4. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. — <https://digital.uz>
5. Jahon banki. O'zbekiston bo'yicha mehnat bozori diagnostika hisoboti (Uzbekistan Jobs Diagnostic). — <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan>
6. Xalqaro Mehnat Tashkiloti. Yoshlar bandligining global tendensiyalari — 2022 hisoboti. — Jeneva: Xalqaro Mehnat Tashkiloti, 2022. — <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-employment-trends-youth-2022>
7. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti. Bandlik bo'yicha sharh: gender va yoshlar bandligidagi tafovutlar. — Parij: Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti, 2021. — <https://www.oecd.org/employment/employment-outlook>
8. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot dasturi O'zbekistondagi vakolatxonasi. “Bir qishloq — bir mahsulot” dasturi bo'yicha hisobotlar. 2024–2025-yillar. — <https://www.undp.org/uzbekistan>
9. DataReportal. “Digital 2024: Uzbekistan” hisoboti. — 2024. — <https://datareportal.com/reports/digital-2024-uzbekistan>